

Фінансові ресурси підприємства: їх формування та використання

Бражник Л.В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів і кредиту

Полтавської державної аграрної академії

У статті розглянуто поняття, значення фінансових ресурсів та їх характерні риси. Досліджено складові та структуру джерел фінансування фінансових ресурсів, обґрунтовано доцільність їх збалансованості. Проведено аналіз динаміки фінансових результатів підприємств України, розглянуто проблеми політики формування та ефективності використання фінансових ресурсів. Обґрунтовано модель механізму забезпечення фінансовими ресурсами підприємств за блоками формування та використання.

Ключові слова: фінансові ресурси, характерні риси фінансових ресурсів, джерела формування фінансових ресурсів, використання фінансових ресурсів, механізм забезпечення фінансовими ресурсами.

Бражник Л.В. ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ ПРЕДПРИЯТИЯ: ИХ ФОРМИРОВАНИЕ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ

В статье рассмотрены понятие, значение финансовых ресурсов и их характерные черты. Исследовано составляющие и структуру источников финансирования финансовых ресурсов, обоснованно целесообразность их сбалансированности. Проведен анализ динамики финансовых результатов предприятий Украины, рассмотрены проблемы политики формирования и эффективности использования финансовых ресурсов. Обоснованно модель механизма обеспечения финансовыми ресурсами предприятий за блоками формирования и использования.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, характерные черты финансовых

ресурсов, источника формирования финансовых ресурсов, использования финансовых ресурсов, механизм обеспечения финансовыми ресурсами.

Brazhnyk L.V. FINANCIAL RESOURCES OF ENTERPRISE: THEIR FORMATION AND USE

The article considers the concept, the significance of financial resources and their characteristic features. The components and structure of sources of financing of financial resources have been explored, it is justifiable that they are balanced. The analysis of the dynamics of financial results of Ukrainian enterprises is conducted, the problems of the policy of formation and efficiency of the use of financial resources are considered. The model of the mechanism of providing financial resources of enterprises for blocks of formation and use is justified.

Key words: financial resources, characteristic features of financial resources, the source of financial resources, the use of financial resources, the mechanism for providing financial resources.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Важливим завданням управління фінансових ресурсів є вирішення питання щодо оптимального співвідношення між формуванням власного та залученого капіталу у господарських суб'єктах, а також ефективності їх використання, зокрема ціни залученого капіталу. Ефективність та обсяги виробництва підприємств обумовлюють склад та розмір фінансових ресурсів, водночас від їх величини та управління залежить зростання виробничо-економічного розвитку. Тому у сучасних умовах для господарюючих суб'єктів є актуальне питання пошуку фінансових джерел, їх управління та забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми методичного та практичного характеру з питань формування фінансових ресурсів підприємств, їх використання досліджували такі відомі вчені як В. Алексійчук, О. Василик, О. Гудзь, П. Лайко, А. Поддєрьогін, П. Стецюк, А. Чупіс та деякі інші. Проте

деякі аспекти цього питання потребують подальших досліджень оптимального забезпечення фінансових ресурсів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є фінансові ресурси підприємств, їх формування та ефективність використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У працях науковців можна знайти багато різних підходів, щодо тлумачення економічної сутності фінансових ресурсів на рівні держави та на рівні підприємств (рис. 1).

Фінансові ресурси		
→	О. Василик, О. Філімоненков	Фінансові ресурси – це грошові накопичення і доходи, що створюються у процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб [1, 2]
→	О. Гудзь	Фінансові ресурси – сукупність усіх високоліквідних наявних активів, які перебувають у розпорядженні підприємства й призначені для виконання фінансових зобов'язань і розширеного відтворення, пов'язуючи їх обсяг та склад із платоспроможністю підприємства [3]
→	І. Зятковський	Фінансові ресурси – це грошові фонди цільового призначення, сформовані у процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту, створеного на підприємстві, якими воно володіє і розпоряджається на правах власності або повного господарського відання і використовує на статутні потреби [4]
→	П. Лайко, М. Мних, А. Поддєрьогін, С. Мішина	Фінансові ресурси підприємства – сукупність грошових коштів у фондовій, нефондовій або в матеріальній формі і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення поточних витрат і витрат на забезпечення розширеного відтворення [5, 6, 7]
→	В. Опарін, А. Чупіс, М. Корецький, В. Борисова	Фінансові ресурси – це всі кошти, що знаходяться в розпорядженні підприємства і спрямовані в основні засоби та обігові кошти підприємства [8, 9]
→	Ю. Петленко	Фінансові ресурси – це грошові кошти, які залучені в господарський оборот підприємства із різних джерел, сформованих під впливом організаційно-правових форм господарювання, призначених для покриття його власних потреб [10]
→	П. Стецюк	Фінансові ресурси підприємства – це його найбільш ліквідні активи, що забезпечують неперервність руху грошових потоків [11]

Рис. 1. Розкриття «фінансові ресурси» у літературних джерела

Джерело: систематизовано автором, на основі узагальнення літературних джерел

Наукова полеміка виникає навколо того, чи слід у визначенні виділяти фондову або нефондову форму, окремо вказувати на джерела створення ресурсів, їх цільове призначення тощо. В економічній теорії визначення фінансових ресурсів також подається, виходячи з фінансового менеджменту, що заснований на підходах руху грошових потоків, де фінансові ресурси тлумачаться як сукупність грошових надходжень і доходів, що формуються при заснуванні підприємства і в процесі його діяльності, а також мобілізованих на фінансовому ринку, призначених для розвитку виробництва, виконання фінансових зобов'язань, фінансування поточних витрат і створення резервів [11].

Характерні риси фінансових ресурсів як економічної категорії узагальнено на рис. 2.

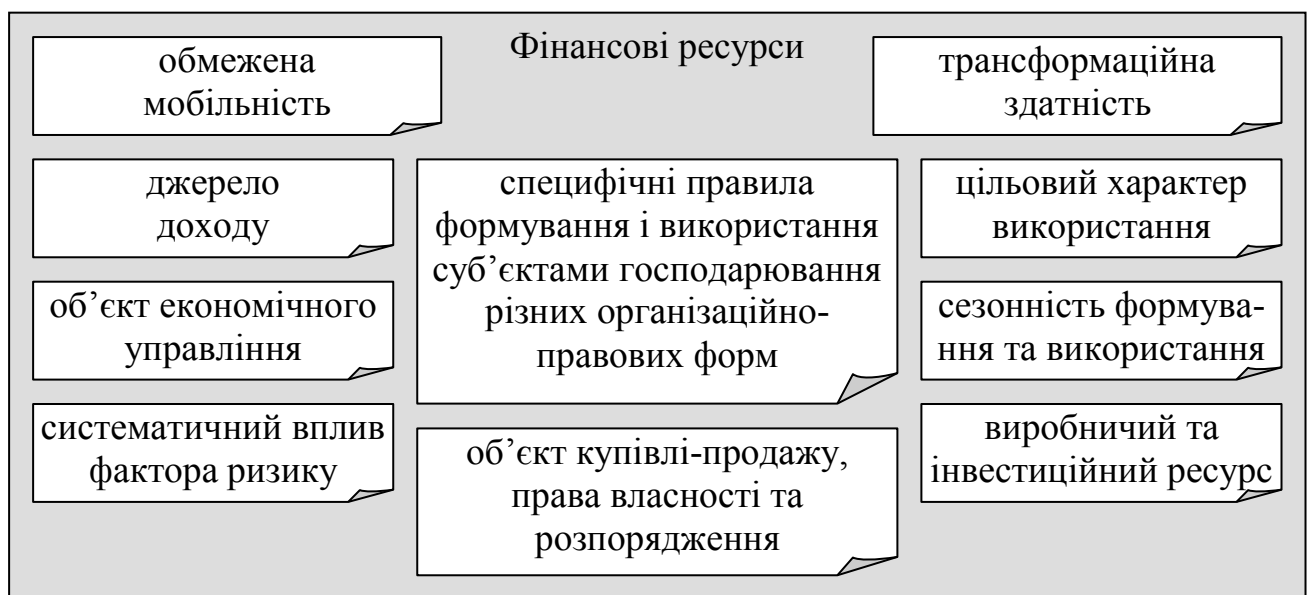

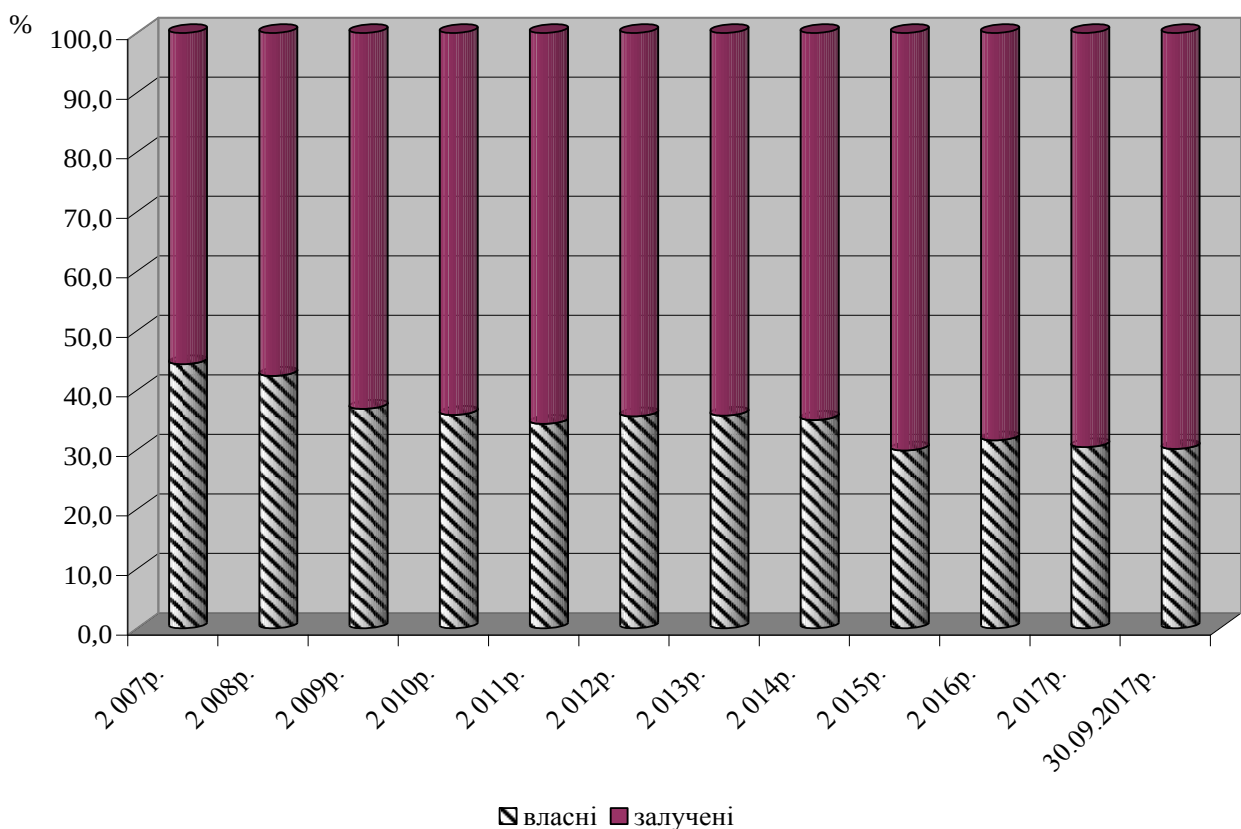
Рис. 2. Характерні риси фінансових ресурсів підприємств [12, с. 11]

Слід зазначити, що в економічній теорії існують різні схеми групування фінансових ресурсів підприємств. Найбільш розповсюдженою є класифікація фінансових ресурсів за джерелами формування: власні та залучені (позиковий капітал та кредиторська заборгованість або сталі пасиви).

У процесі формування фінансових ресурсів підприємств важливу роль відіграє їх збалансованість і визначення оптимальної структури їхніх джерел. Проте як

свідчить практика їх структура постійно змінюється під впливом різноманітних факторів, а саме зростання питомої ваги коштів залучених із зовнішніх джерел, і в першу чергу, частки кредиторської заборгованості, яка спричиняє систему неплатежів та приводить до зниження інвестиційних можливостей підприємницьких структур. Загалом, слід уникати як неконтрольованої кредиторської заборгованості, що призводить до погіршення платоспроможності підприємств, так і надлишкових власних фінансових ресурсів, що можуть сповільнювати виробничий розвиток через надмірне резервування накопичень і відволікання їх із виробничого процесу [13].

Структура фінансових ресурсів підприємств України свідчить про постійне зменшення частки власних коштів, що використовуються для рефінансування діяльності господарюючих суб'єктів, покращення матеріальної бази та забезпечення розширеного відтворення (рис. 3).

**Рис. 3. Динаміка структури фінансових ресурсів підприємств України
(станом на початок року)**

Джерело: складено на основі [14]

Починаючи з 2007 р. і до початку жовтня 2017 р. дана частка знизилася на 14,3 пункта. Досліджувана тенденція є негативним явищем, оскільки сигналізує про зростання залежності українських підприємств від зовнішніх джерел фінансування. Для своєї діяльності господарюючі суб'єкти все більше користуються позиками та залученими коштами, частка яких зростає від 55,6% у 2007 р. до майже 69,9% у кінці вересня 2017 р.

Вивчення тенденцій, своєчасне виявлення диспропорцій у формуванні фінансових ресурсів дозволяє зорієнтувати підприємство щодо власних можливостей з метою попередження погіршення фінансового стану [3].

Для дослідження стану господарюючих суб'єктів недостатньо лише даних структури фінансування фінансових ресурсів, вони не відображають рівень ефективності їх використання. Для цього необхідно проаналізувати фінансові результати підприємств та порівняти зі структурою фінансових ресурсів (рис. 4).

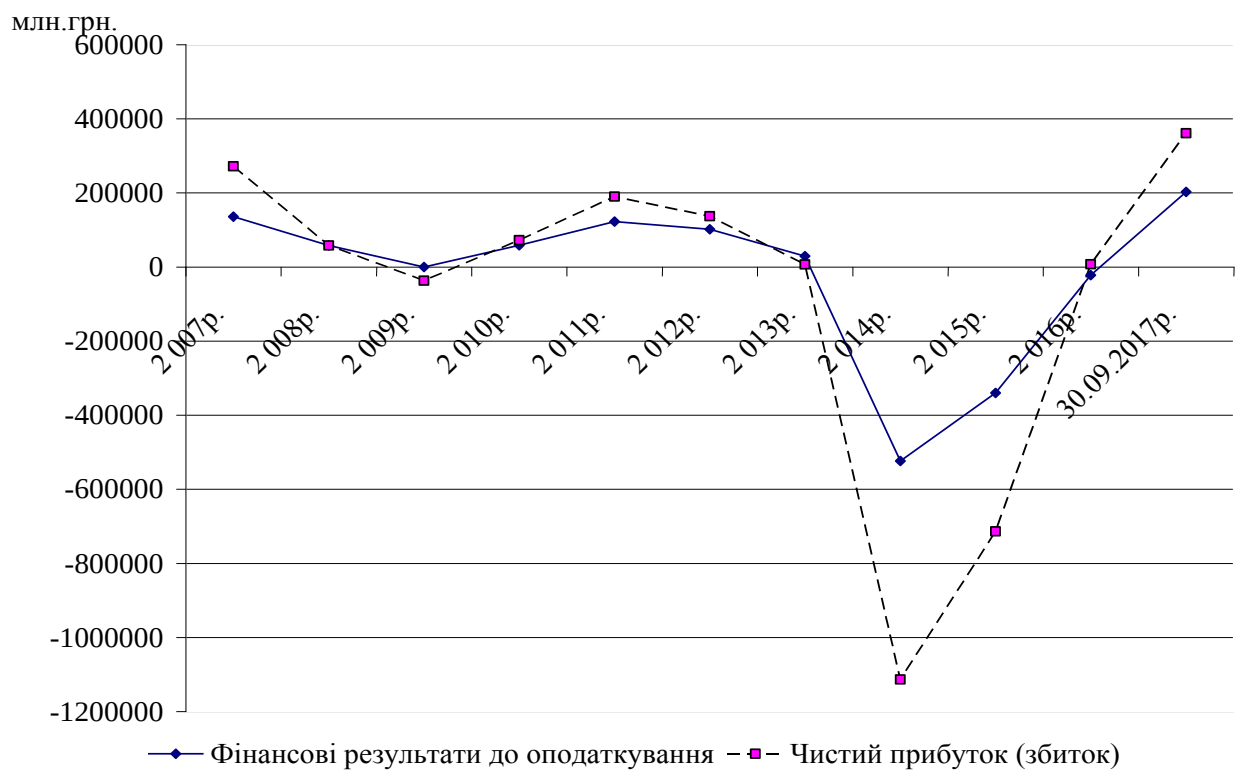

Рис. 4. Фінансові результати підприємств України

Джерело: складено на основі [14]

Якщо фінансові результати мають позитивне значення, це свідчить про можливість залучення позикових коштів та здійснювати розрахунки за зобов'язаннями.

Динаміка фінансових результатів підприємств України в абсолютному вимірі є негативною і лише станом на кінець вересня 2017 року відбулося зростання, Тривала тенденція зменшення прибутків підприємств, а у період 2013-2015 рр. – збитки, свідчить про нераціональне використання власних коштів та неможливість залучення позикових коштів та погашення відсотків за користування кредитами. Такі умови негативно впливають на впровадження інновацій та інвестицій.

У сучасних умовах великий негативний вплив на ефективність використання фінансових ресурсів мають фактори кризового стану економіки, що існують незалежно від дій підприємства. Разом з тим, підприємства мають внутрішні резерви підвищення ефективності їх використання, на яка воно може впливати. До них належать: використання тривалих господарських зв'язків; удосконалення системи розрахунків; раціональна організація продажу; систематичний контроль за оборотністю коштів у розрахунках [15, с. 32].

Стратегічним завданням на найближчу перспективу є удосконалення системи фінансового забезпечення підприємств через поліпшення його структури, в якій домінуюче значення повинні мати власні джерела формування фінансових ресурсів [16, с. 113].

На побудову моделі механізму забезпечення фінансовими ресурсами підприємств впливає комплекс чинників, які можна об'єднати в наступні блоки: функціональні та забезпечувальні елементи, організаційно-економічні елементи, організаційно-технологічні особливості виробництва (рис. 5).

Рис. 5. Модель механізму забезпечення фінансовими ресурсами підприємств [3, с. 119]

Запропонована модель здатна забезпечити раціональне формування фінансових ресурсів, головним чином, на підставі використання сприятливого зовнішнього впливу. Кваліфіковане внутрішнє управління фінансовими ресурсами за виділеними у моделі елементами дає змогу підвищувати ефективність використання авансованого капіталу підприємства. Для ефективного відтворення і максимального примноження фінансових ресурсів важливо чітко дотримуватись спрямування отриманих грошових коштів з різних джерел фінансування в певні конкретні категорії активів [12].

Висновки з цього дослідження. Такими чином, необхідні дослідження напрямів вирішення проблем щодо забезпечення фінансовими ресурсами. Тому подальші пошуки мають бути спрямовані на формування власних ресурсів та розширення можливостей використання залученого капіталу, зокрема визначення їх раціональної структури; аналіз доцільності та ефективності

використання наявних ресурсів підприємства, з метою досягнення достатнього рівня платоспроможності, зміцнення фінансової стійкості та зростання ринкової вартості в цілому.

Практично на кожному підприємстві є проблеми формування фінансових ресурсів. Динаміка фінансових результатів підприємств України свідчить про зниження їх прибутковості, що суттєво обмежує власні джерела формування фінансових ресурсів, а також можливість погашення залучення фінансових ресурсів. Тому суб'єктам господарювання необхідно ефективно використовувати фінансові ресурси.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – К. : НІОС, 2001. – 416 с.
2. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посіб. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : МАУП, 2004. – 328 с.
3. Гудзь О. Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств : монографія / О. Є. Гудзь. – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
4. Зятковський І. В. Фінанси підприємств : навч. посібник / І. В. Зятковський – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Кондор, 2003. – 364 с.
5. Лайко П. А. Фінанси підприємств : підручник для студ. вузів/ П. А. Лайко, М. В. Мних. – К. : Знання України, 2004. – 428 с.
6. Фінанси підприємств : підручник [7-ме вид.] / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.] ; під ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с.
7. Мішина С. В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві / С. В. Мішина – Харків : ХНЕУ, 2006. – 110 с.
8. Опарін В. М. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення / В. М. Опарін // Вісн. Нац. банку України. – 2000. – № 5. – С. 10-11.
9. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково-

методичне видання / [Чупіс А. В., Корецький М. Х., Кашенко О. Л. та ін.] ; за ред. д.е.н., професора А. В. Чупіса. – Суми : Видавництво «Довкілля», 2001. – 404 с.

10. Петленко Ю. В. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посібник / Ю. В. Петленко. – К. : Кондор, 2007. – 298 с.

11. Стецюк П. А. Теорія та практика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств : монографія / П. А. Стецюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 386 с.

12. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи : монографія / [І. В. Абрамова, О. М. Віленчук, Д. І. Дема та ін.] ; за ред. проф. Д. І. Деми. – Житомир : ЖНАЕУ, 2015. – 364 с.

13. Стеценко Я. М. Фінансові ресурси підприємства: джерела формування та ефективність їх використання – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Economics/30110.doc.htm

14. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] / Статистична інформація Державно служби статистики – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

15. Колотуха С. М. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: формування та використання в умовах економічної нестабільності / Колотуха С. М., Бречко В. П., Кравцова Л. Л. // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2016. – Вип. 1. – С. 29-37. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkib_2016_1_8.

16. Стецюк П. А. Формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / П. А. Стецюк. // Економіка АПК. – 2005. – №11. – С. 111-116.

LITERATURA:

1. Vasylyk O. D. (2001) Teoriia finansiv : pidruchnyk [Theory of Finance]. Kiev: NIOS. (In Ukrainian).

2. Filimonenkov O. S. (2004) Finansy pidpriemstv : navch. posib. [Business Finance]. Kiev: MAUP. (In Ukrainian).

3. Hudz O. Ye. (2007) Finansovi resursy silskohospodarskykh pidpriemstv : monohrafiia [Financial resources of agricultural enterprises]. Kiev: NNTs IAE. (In Ukrainian).
4. Ziatkovskiy I. V. (2003) Finansy pidpriemstv : navch. posibnyk [Business Finance]. Kiev: Kondor. (In Ukrainian).
5. Laiko P. A., Mnykh M. V. (2004) Finansy pidpriemstv : pidruchnyk dlia stud. vuziv [Business Finance]. Kiev: Znannia Ukrainy. (In Ukrainian).
6. Poddierohin A. M. (2008) Finansy pidpriemstv : pidruchnyk [Business Finance]. Kiev: KNEU. (In Ukrainian).
7. Mishyna S. V. (2006) Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia finansovymy resursamy na pidpriemstvi [Organizational and economic mechanism of financial resources management at the enterprise]. Kharkiv : KhNEU. (In Ukrainian).
8. Oparin V. M. (2000) Finansovi resursy: problemy vyznachennia ta rozmishchennia [Financial resources: identification and deployment issues]. Visn. Nats. banku Ukrainy, no. 5, pp. 10-11.
9. Chupis A. V. (2001) Otsinka, analiz, planuvannia finansovoho stanovyshcha pidpriemstva: naukovy-metodychne vydannia [Assessment, analysis, planning of the financial situation of the enterprise]. Sumy: Vydavnytstvo «Dovkillia». (In Ukrainian).
10. Petlenko Yu. V. (2007) Finansovyi menedzhment [Tekst] : navch. posibnyk [Financial management]. Kiev: Kondor. (In Ukrainian).
11. Stetsiuk P. A. (2008) Teoriia ta praktyka upravlinnia finansovymy resursamy silskohospodarskykh pidpriemstv : monohrafiia [Theory and practice of managing financial resources of agricultural enterprises]. Kiev: NNTs IAE. (In Ukrainian).
12. Demy D. I. Finansova polityka v ahrarnomu sektori ekonomiky: stan ta perspektyvy : monohrafiia / [Financial policy in the agrarian sector of economy: state and prospects]. Zhytomyr : ZhNAEU. (In Ukrainian).
13. Stetsenko Ya.M. (2008) Finansovi resursy pidpriemstva: dzherela formuvannia ta efektyvnist yikh vykorystannia [Financial resources of the enterprise: formuvannia ta efektyvnist yikh vykorystannia].

sources of formation and efficiency of their use]. – Available at: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Economics/30110.doc.htm.

14. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. Statystychna informatsiia Derzhavno sluzhby statystyky (electronic). Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

15. Kolotukha S. M., Brechko V. P., Kravtsova L. L. (2016) Finansovi resursy silskohospodarskykh pidpriemstv: formuvannia ta vykorystannia v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti [Financial resources of agricultural enterprises: formation and use in conditions of economic instability]. Visnyk Kyivskoho instytutu biznesu ta tekhnolohii (electronic journal), no. 1, pp. 10–14. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkib_2016_1_8.

16. Stetsiuk P. A. (2005) Formuvannia finansovykh resursiv silskohospodarskykh pidpriemstv [Formation of financial resources of agricultural enterprises]. Ekonomika APK, no. 11, pp. 111-116.